

Kön – en social konstruktion?

Min avsikt är att, med Ian Hacking som utgångspunkt, presentera varför *social konstruktivism* betraktas som en kontroversiell uppfattning. Jag kommer inledningsvis att kort redogöra för vad konstruktivism är, för att sedan återge något av Hackings syn på begreppet och slutligen ge exempel på varför teorin ses som kontroversiell.

Av: Urban Sylvan, teol. och fil. stud.

Om man konsulterar Nationalencyklopedin kan man läsa att ”konstruktivism, social konstruktivism, [är en] samhällsvetenskaplig inriktning som hävdar att verkligheten eller aspekter av verkligheten är socialt konstruerade, dvs. att de är produkter av mellanmänsklig interaktion och kollektivt handlande”¹ vilket låter lättbegripligt. Applicerar man denna förklaring på, låt säga, påståendet att genus² är en social konstruktion förstår man att det är något som inte är bestämt av tingens natur utan helt enkelt format av människor och deras handlande.

Konstruktivismen ses, som problemet antyder, av en del som kontroversiell. Men att hävda genus som en social konstruktion kan väl idag knappast ses som kontroversiellt? Att jag väljer genusdebatten för att exemplifiera konstruktivismen samt peka på kontroverser beror på att de mest inflytelserika lärorna historiskt sett har haft med köns- och genusdebatten att göra.³ Upprinnelsen till detta är, skriver Hacking⁴, en rad ur Simone de Beauviers

bok *Det andra könet* där hon skriver att man inte föds till kvinna utan det är något man blir. Att detta var kontroversiellt på fyrtioalet då boken kom ut är lätt att inse och det gav bränsle åt feministerna som mobiliserade ordet genus. Judith Butler, en förgrundsgestalt inom queerteorin⁵, kom senare att hävda att ”det inte är det naturliga könet som ger upphov till könsbeteendet utan könsbeteendet som ger upphov till könet.”⁶ Hon hävdar helt enkelt att inte bara genus är socialt konstruerat utan även könet. Och det är kanske här det börjar bli kontroversiellt på riktigt. Det blir, menar jag, problematiskt att hävda att det biologiska könet är socialt och/eller kulturellt konstruerat.

Hacking gör i sin text en skillnad mellan objekt och idé. Han menar att det är viktigt att hålla isär om man pratar om objektet (vilket kan utgöras av såväl ett fysiskt ting som en företeelse) eller idén om det. Man skulle kunna likna hans diskussion med en syltburk där själva innehållet är objektet och innehållsdeklarationen på etiketten är idén om innehållet. Här kan vi då, för att återknyta till genusdebatten, säga att könet är objektet och begreppet genus är idén om könets egenskaper. Genus var från början tänkt som ett tillägg till det biologiska

¹ konstruktionism.

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/konstruktionism>, Nationalencyklopedin, hämtad 20120129.

² Termen genus (engelska gender) används som benämning på den sociala process som tillskriver såväl människor som symboliska förhållanden och institutioner kollektiva s.k. könsegenskaper, dvs. manligt och maskulint resp. kvinnligt och feminint. <http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/genus/181336>, Nationalencyklopedin, hämtad 20120129.

³ Hacking Ian, *Social konstruktion av vad?*, s. 20

⁴ Jag använder mig här av ett vid Filosofiska institutionen tillhandahållt material; ett utdrag ur: Hacking, Ian (1999), *Social konstruktion av vad?* Nora: Nya Doxa förlag. Att observera: Jag inte har

lyckats hitta boken på nämnt förlag varför jag är osäker på uppgifterna. I följande fotnoter där jag refererar till Hacking är det dock detta utdrag jag har använt mig av

⁵ Judith Butler.

<http://www.ne.se.ludwig.lub.lu.se/lang/judith-butler>, Nationalencyklopedin, hämtad 20120129.

⁶ Hellspång Lennart, *Judith Butler – en genusteoretisk metaforanalys*, s. 8

könet⁷, till fysiologin, just för att (som jag tolkar det) kunna hålla isär objekt och idé. Genus är därmed inte bara ett konstruerat begrepp, utan i sig självt socialt konstruerat och beskriver således idén om könet.

Kritikerna av social konstruktivism menar att teorin går för långt exempelvis som i Butlers fall när hon hävdar att det biologiska könet är konstruerat. Invändningen mot henne blev att vi inte kan trola bort de anatomiska skillnaderna mellan kvinnor och män genom att se de fysiologiska särdragen som resultat av kulturella och sociala processer.⁸

En annan risk med social konstruktion är att det blir alldeles för lätt att avfärda reellt problematiska beteenden eller företeelser. Hacking tar exemplet anorexi⁹ och menar att det visserligen går att se anorexi som kontextuell företeelse, men att det inte hjälper de drabbade genom att förklara sjukdomen med att den är socialt konstruerad.

Det kontroversiella med social konstruktion kan antas ligga i att man i de mer radikala formerna av teorin har velat gå för långt och förklara allt som varande konstruktioner. Ett exempel på det torde vara queerteorins försök att definiera det biologiska könet utifrån att det är konstruerat. En risk med en allt för radikal hållning är att man blir relativistisk och att det därmed inte finns någon absolut sanning att förhålla sig till, ens i begreppsvärlden.

⁷ Hacking Ian, *Social konstruktion av vad?* s. 21

⁸ Hellspong Lennart, *Judith Butler – en genusteoretisk metaforanalys*, s. 1

⁹ Ibid. s. 15